

Effectiviteitsonderzoek naar dyslexiebehandelmethode Taaltoren van Centraal Nederland

Gerda Bouwman en Kirsten Knoppert

Inleiding

Centraal Nederland werkt sinds 2015 met de dyslexiebehandelmethode Taaltoren. Deze methode is ontwikkeld door Centraal Nederland en richt zich op leerlingen met Ernstige Dyslexie (ED, voorheen Ernstige Enkelvoudige Dyslexie - EED). Na een aantal jaren met plezier en succes gebruik gemaakt te hebben van Taaltoren, ontstond de behoefte om de effectiviteit daarvan in kaart te brengen. In dit onderzoek wordt gekeken naar de effecten van Taaltoren op de spelling- en leesvaardigheden. Hierbij wordt gekeken of de intelligentie van leerlingen van invloed is op de vooruitgang. Tot slot wordt er gekeken naar het welbevinden van leerlingen tijdens het behandeltraject.

Taaltoren

Taaltoren richt zich op zowel lezen als spellen. Daarnaast dient er in de dyslexiebehandeling voldoende aandacht te zijn voor motivatie, leesplezier en het welbevinden van de leerling. Taaltoren voldoet aan de behandelkenmerken waarvan de effectiviteit wetenschappelijk is aangetoond, zoals beschreven in het Protocol Dyslexie Diagnose en Behandeling 3.0 (Tijms et al., 2021) en de Brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie (Scheltinga et al., 2021). Het behandeltraject kent een vaste structuur en opbouw, waarin het tempo van de behandeling wordt afgestemd op de individuele behoeften van een kind. Elk behandeltraject bestaat in principe uit 40 tot 50 behandelsessies (uit te breiden tot maximaal 60) van 50 minuten. Het doel van de dyslexiebehandelingen is een leerrendement van 65%. Dat wil zeggen: bij een behandelperiode van een jaar wordt een groei van zeven onderwijsmaanden (DLE) verwacht. Dit met als uiteindelijk doel dat een kind aan het einde van de basisschool functioneel geletterd is (niveau M6/E6).

taal toren

dyslexiebehandelmethode

Spelling en lezen

Volgens Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0 (Tijms et al., 2021) krijgen kinderen de diagnose ED wanneer ze bij de laagste 6.7-10% bij lezen en spellen horen. Dit betekent dat er bij leerlingen met ED sprake is van een forse achterstand ten opzichte van leeftijdsgenoten zonder ED. In dit onderzoek wordt gekeken naar de effecten van Taaltoren op het niveau van lezen en spellen van leerlingen met ED. De verwachting, op basis van de effecten die op individueel niveau gezien worden, is dat er positieve effecten zichtbaar zijn. Uit het onderzoek van Tilanus (2019) blijkt namelijk dat het bieden van

vergoede dyslexiebehandelingen een positief effect heeft op het lees- en spellingsniveau van kinderen met ED. Daarnaast verwachten we dat de effecten voor spelling het grootste zijn. Onderzoek laat namelijk zien dat de vooruitgang op spelling groter is dan op lezen en dat de vooruitgang op tekstlezen groter is dan op woordlezen (Kuijpers et al., 2014).

Welbevinden

In de praktijk zien we dat leerlingen met ED vaak negatieve gedachten hebben over zichzelf en hun eigen kwaliteiten. De faalervaringen met lezen en/of spellen hebben ervoor gezorgd dat leerlingen dit negatief op zichzelf en hun eigen competenties betrekken. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het inzetten van dyslexiebehandelingen, waarbij gewerkt wordt aan de lees- en spellingvaardigheden, zorgen voor een verbetering in het welbevinden van leerlingen (Singer, 2008; Morgan et al., 2012). De verwachting is dan ook dat er positieve effecten gevonden zullen worden van de dyslexiebehandelmethode Taaltoren op het welbevinden van leerlingen.

Invloed van intelligentie

Op de vraag wat de invloed is van intelligentie op de lees- en spellingvaardigheden van leerlingen met ED is in de literatuur geen eenduidig antwoord te vinden. Er zijn zowel onderzoeken waaruit blijkt dat intelligentie wel van invloed is (Van Bergen et al., 2014; Von Suchodoletz et al., 2015) als onderzoeken die dit tegenspreken (Van Viersen, 2017; Van der Zandt et al., 2018). Door hier meer zicht op te krijgen, kunnen de doelen meer op maat gesteld worden, zoals Protocol Dyslexie Diagnose en Behandeling 3.0 beoogt.

Opzet onderzoek

Tijdens de dyslexiebehandelingen zijn meerdere meetmomenten om de ontwikkelingen van de leerlingen in kaart te brengen. Bij de start, na 12 dyslexiebehandelingen, na 30

dyslexiebehandelingen en aan het eind van het traject (na 40 of 50 dyslexiebehandelingen) worden verschillende toetsen afgenomen. De spellingsvaardigheden worden gemeten door middel van het PI-dictee en met de AVI-toets wordt het niveau van tekstlezen bepaald. Voor het bepalen van het niveau van woordlezen wordt gebruikgemaakt van de Een Minuut Toets (EMT), de Klepel en de Drie Minuten Toets (DMT). Voor dit onderzoek wordt uitgegaan van de DMT-scores. Het niveau van de leerlingen wordt uitgedrukt in T-scores en in een Didactische Leeftijd Equivalent (DLE). In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de DLE.

Voor het welbevinden wordt gekeken naar het plezier en het competentiegevoel bij lezen en spellen. Bij de start en het eind van het traject is de kinderen gevraagd om zichzelf hiervoor een cijfer te geven op een schaal van 1-10 (bijvoorbeeld: *Hoe leuk vind jij lezen? 1 = heel stom, 10 = heel leuk*).

Wat betreft de intelligentie wordt gebruikgemaakt van het Totaal IQ van de WISC-III of de WISC-V.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van de gegevens van 60 basisschoolleerlingen met ED die bij Centraal Nederland een behandeltraject hebben gevolgd. Deze leerlingen zijn willekeurig geselecteerd. Om de invloed van intelligentie in kaart te brengen was het nodig dat er leerlingen met een hogere intelligentie (>110) werden toegevoegd aan de steekproef. Het totaal aantal leerlingen kwam voor deze onderzoeksvraag hierdoor uit op 81 leerlingen.

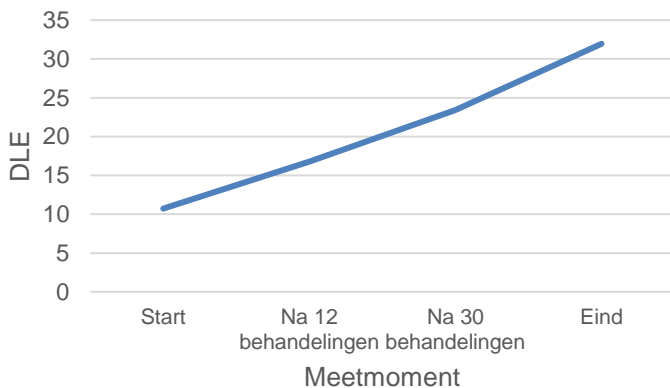
Resultaten

Wat is het effect (na 12, na 30, na 40/50 lessen) van de dyslexiebehandelmethode Taaltoren op de spellingvaardigheden van leerlingen?

De Taaltoren dyslexiebehandelingen hebben een positief effect op de spellingsvaardigheden van leerlingen. Bij elk meetmoment laten de leerlingen een significante vooruitgang zien ten opzichte van het vorige meetmoment. De groei

varieert van zes tot negen onderwijsmaanden (DLE), gedurende een periode van drie tot vijf maanden. De grootste groei is zichtbaar tussen 30 dyslexiebehandelingen en de eindmeting.

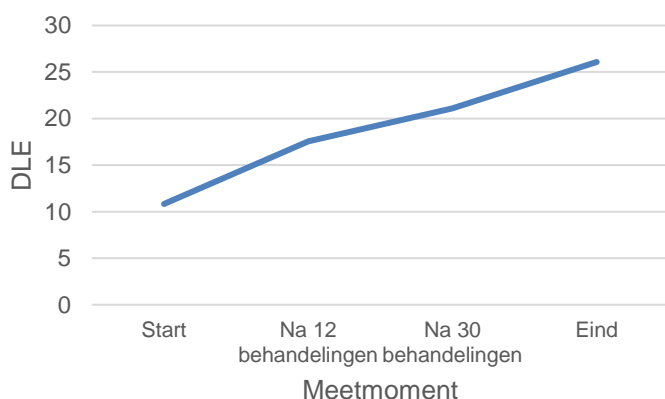
Spelling

Wat is het effect (na 12, na 30, na 40/50 lessen) van de dyslexiebehandelmethode Taaltoren op de tekstleesvaardigheden van leerlingen?

Ook op de tekstleesvaardigheden laten de leerlingen bij elk meetmoment een significante vooruitgang zien tijdens de dyslexiebehandelingen met Taaltoren. De groei varieert van vier tot zeven onderwijsmaanden (DLE), gedurende een periode van drie tot vijf maanden. In tegenstelling tot de spellingvaardigheden, is bij het tekstlezen de grootste groei zichtbaar tijdens de eerste twaalf dyslexiebehandelingen van het traject.

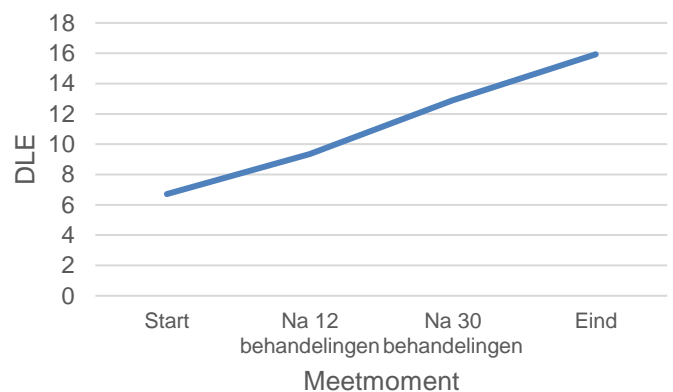
Tekstlezen

Wat is het effect (na 12, na 30, na 40/50 lessen) van de dyslexiebehandelmethode Taaltoren op de woordleesvaardigheden van leerlingen?

De Taaltoren dyslexiebehandelingen hebben een positief effect op de woordleesvaardigheden van leerlingen. De vooruitgang in woordleesvaardigheden is significant bij alle meetmomenten. Leerlingen laten bij elk meetmoment een gemiddelde groei van drie onderwijsmaanden (DLE) zien.

Woordlezen

Wat is het effect van de dyslexiebehandelmethode Taaltoren op het welbevinden van de leerlingen?

De Taaltoren dyslexiebehandelingen zorgen bij lezen en spellen voor meer plezier en een hoger competentiegevoel bij leerlingen. Dit verschil is niet significant wanneer gekeken wordt naar het plezier in spelling (+0.8). Wel significant is de verhoging van het leesplezier (+1.6) en het competentiegevoel bij spelling (+1.3) en lezen (+1.6).

De vooruitgang van leerlingen is gedurende alles fases van het behandeltraject hoog!

Bestaan er significante verschillen in behandel­effect als gekeken wordt naar de cognitieve vaardigheden van leerlingen?

Bij de vorige onderzoeksvragen werd duidelijk dat de dyslexiebehandelingen met Taaltoren een positief effect hebben op zowel de spellingsvaardigheden, het tekstlezen als het woordlezen. Wanneer we kijken naar de invloed van de intelligentie op deze effecten, dan blijkt deze invloed niet significant te zijn. Dit betekent dat alle leerlingen, ongeacht hun intelligentie, profiteren van het positieve effect van de Taaltoren dyslexiebehandelingen. Ondanks dat intelligentie geen significant effect heeft op de vooruitgang die leerlingen laten zien, blijkt de intelligentie de meeste invloed uit te oefenen op de spellingsvaardigheden van leerlingen. Opvallend hierbij is dat de groep leerlingen met een benedengemiddelde intelligentie (80-89) een grotere vooruitgang in de spellingvaardigheden laat zien dan leerlingen met een intelligentie van 70-79 en de groepen tussen 90-120. Alleen de groep leerlingen met een intelligentie van 120-129 laat een grotere vooruitgang zien bij spelling dan de leerlingen met intelligentie van 80-89.

Conclusie

We kunnen concluderen dat de dyslexiebehandelmethode Taaltoren een effectieve behandelmethode is. Leerlingen laten op alle onderzochte gebieden een flinke groei zien. Hierdoor worden achterstanden ingelopen en wordt de kans vergroot dat leerlingen het niveau van functionele geletterdheid behalen. De doelstelling die wij hanteren voor de dyslexiebehandelingen (leerrendement van 65%) blijkt voor met name spelling en tekstlezen aan de lage kant te zijn. Uit onderzoek blijkt dat wanneer leerkrachten hoge verwachtingen hebben van leerlingen dit zorgt voor hogere leerresultaten (Good et al., 2018). Tijdens de dyslexiebehandelingen zien we regelmatig leerlingen die behoefte hebben aan succeservaringen. Voor hen is het wellicht aan te raden om te beginnen met kleinere doelen

zodat zij succeservaringen kunnen opdoen. Het is dus van belang om te kijken naar de behoeften van elke individuele leerling. Dit sluit aan bij de visie van waaruit Centraal Nederland werkt: *Wij streven naar maatwerk.*

Centraal Nederland is een onderwijsadviesbureau dat in het hele land actief is. Naast het bieden van dyslexiezorg, is Centraal Nederland ook actief binnen de jeugdzorg (Basis GGZ), leerlingenzorg, management & organisatie en schoolontwikkeling.

Gerda Bouwman en Kirsten Knoppert werken als dyslexiebehandelaar en onderwijsadviseur bij Centraal Nederland. Zij begeleiden kinderen met Ernstige Dyslexie.

Bronvermelding

- Bergen, E. van, Jong, P.F. de, Maassen, B., Krikhaar, E., Plakas, A. & Leij, A. van der. (2014). IQ of four-year-olds who go on to develop dyslexia. *Journal of Learning Disabilities*, 47, 475-484.
- Good, T. L., Sterzinger, N., & Lavigne, A. (2018). Expectation effects: Pygmalion and the initial 20 years of research. *Educational Research and Evaluation*, 24(3-5), 99-123.
- Kuijpers, C., Wentink, H., Bon, W. van, Meeuwssen-van den Akker, M., & Kroesbergen, E. (2014). Effectiviteit van dyslexiebehandelingen. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 53(11), 460-474.
- Morgan, P. L., Farkas, G., & Wu, Q. (2012). Do poor readers feel angry, sad, and unpopular? *Scientific Studies of Reading*, 16(1), 360–381.
- Scheltinga, F., Tijms, J., Zeguers, M., Rolak, M., & Bree, E.H. (2021). Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie. Geraadpleegd op 2 mei, van <https://dyslexiecentraal.nl/doen/materialen/brede-vakinhoudelijke-richtlijn-dyslexie>
- Singer, E. (2008). Coping with academic failure, a study of Dutch children with dyslexia. *Dyslexia*, 14(4), 314-333.
- Suchodoletz, A. von, Larsen, R.A.A., Gunzenhauser, C. & Fäsche, A. (2015). Reading and spelling skills in German third graders: Examining the role of student and context characteristics. *British Journal of Educational Psychology*, 85, 533-550.
- Tijms, J., Bree, E.H. de, Bonte, M., Jong, P.F. de, Loykens, E., & Reij, R. (2021). Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling - versie 3.0. NKD. Geraadpleegd op 2 mei 2022, van <https://www.nkd.nl/professionals/protocol-dyslexie-diagnose-en-behandeling/>
- Tilanus, E.A.T. (2019). Responsiveness to intervention in children with dyslexia: A clinical approach. [Dissertatie, Radboud universiteit].
- van Viersen, S. (2017). The only way is up. Risk factors, protective factors, and compensation in dyslexia. [Dissertatie, Universiteit van Amsterdam].
- Zandt, M., van Weerdenburg, M. W. C., Arntz, A., & van Waterschoot, A. P. M. (2018). Vooruitgang in lezen en spellen bij kinderen met dyslexie tijdens behandeling met Fonoco: De rol van onderliggende cognitieve vaardigheden en intelligentie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 57, 203-218.